

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Centrale temaer for miljøvurdering af projekter

Niels Bjørkbom
Kontorchef i Landskab og Skov
Miljøstyrelsen

1. marts 2024
VE-rejseholdet

Deleaftale mellem regeringen og Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Alternativet og Kristendemokraterne om:

Investeringer i et fortsat grønnere Danmark
(september 2021)

Regeringens strategi for
POWER-TO-X

Klimaaftale om grøn strøm og varme 2022

Et grønnere og sikrere Danmark

Danmark kan mere II

(25. juni 2022)

Stemmeaftale mellem

Regeringen (Socialdemokratiet), Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det

Om MV-reglerne

- **MV-reglerne har ikke selvstændige bestemmelser, som fastsætter mål og grænseværdier. Der er tale om procesregler**
- **Dermed heller ikke et selvstændigt væsentlighedsbegreb,**
- **Mål og grænseværdier fremgår af sektorlovgivning,**
- **Andre gange må man støtte op på anerkendte metoder for vurdering mv. for at vurdere væsentligheden**

Udfordringer ved miljøvurdering af projekter

- ! Habitatdirektivet (Natura 2000- og Bilag IV-beskyttelsen)
- ! Vandrammedirektivet (Hindring af målopfyldelse)
- ! Opdeling af projekter ("Salami")
- ! Udskydelse af vurderinger
- ! Overholdelse af procesregler

Proces

Forvaltningsloven

Planloven

Offentlighedsloven

Høring af parter

Overholdelse af høringsfrister

Klageregler

Inhabilitet

Opdeling af projekter – ”Salami”

Hvis der er tale om flere projekter, er det nødvendigt at overveje projekternes forbundethed. Det vil sige: Er de nødvendige forudsætninger for hinanden, eller er de eller undværlige? Såfremt der er tale om nødvendigt forbundne projekter, skal deres samlede miljøpåvirkning vurderes som en helhed. Dette gælder også, selvom et af projekterne ikke er omfattet af et bilagspunkt.

Er der tale om nødvendigt forbundne projekter, som er kronologisk adskilt, vil den samlede miljøvurdering skulle fremgå af de kumulative miljøpåvirkninger.

Hvis der er tvivl, kan der tages udgangspunkt i en ”Centre of gravity”-test:

<https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/Note%20-%20Interpretation%20of%20Directive%2085-337-EEC.pdf>

Det konkrete projekts samlede væsentlige indvirkninger på miljøet vurderes. Det er i **strid med lovens formål at opdele projekter** i et antal separate projekter med henblik på, at delprojekterne hver for sig ikke anses for at have en væsentlig indvirkning på miljøet og derfor ikke kræver en miljøvurdering.

Udskydelse af vurderinger

Kommissionen peger i en åbningsskrivelse på, at Naturklagenævnet øjensynlig erkender, at VVM-redegørelsen ikke dækker de sandsynlige væsentlige virkninger af stigningen i vandforbruget og i spildevandsudledningerne, at Naturklagenævnet synes at retfærdiggøre dette med, at vurderingen skal underkastes *en beslutningsproces på et senere tidspunkt*. Kommissionen understreger, at spildevandsudledninger og øget vandforbrug udgør væsentlige miljøvirkninger, der skyldes den pågældende fabrik.

Gives der medlemsstaterne mulighed for at udskyde vurderingen af en del af miljøvirkningerne til senere tilladelser, ville det (efter Kommissionens opfattelse) undergrave direktivets centrale målsætning, dvs. at alle sandsynlige miljøvirkninger af et givet projekt skal vurderes, inden der gives tilladelse hertil.

Eks. kommissionens åbningsskrivelse:

<https://www.ft.dk/samling/20042/almdel/euu/bilag/158/179397/index.htm>

Det er det konkrete projekt der skal vurderes, og der er ikke mulighed for at udskyde vurderinger.

Ændring af vilkår i en § 25-tilladelse

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har i en afgørelse fra 22. december 2022 udtalt sig om vilkårsændringer i en eksisterende § 25-tilladelse for et vindmølleprojekt.

I den oprindelige § 25-tilladelse for projektet havde kommunen fastsat følgende vilkår:

- Af hensyn til flagermus skal møllerne standses ved vindhastigheder under 6 m/s fra 1 time før solnedgang til 1 time efter solopgang i perioden 1. april til 15. maj samt i perioden 15. juli til 15. september

Bygherre ansøgte om en vilkårsændring, hvorefter der skulle gælde andre kriterier for driftstoppet for de enkelte møller, herunder nattetemperaturen.

Kommunen meddelte herefter med henvisning til miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. 13 a, en screeningsafgørelse efter lovens § 21, og ændrede på den baggrund vilkåret i den eksisterende § 25-tilladelse.

Alle ændringer af vilkår i eksisterende § 25-tilladelser, kan alene ske på baggrund af en ny miljøvurdering af ændringen.

Om afgørelsen

- **Gør jer umage med begrundelserne:**

En begrundet konklusion er myndighedens egen selvstændige afvejning og vurdering af de oplysninger m.v., som bygherren har fremlagt, myndighedens egne supplerende oplysninger, og oplysninger som er fremkommet under høringerne.

- **Husk at forholde jer til alternativer,**
- **Medtag gerne særligt vigtige forhold som vilkår,**
- **Vilkår skal stå i et rimeligt forhold til projektets art, placering og dimensioner samt omfanget af dets indvirkninger på miljøet.**

Hvis der er et fagområde (f.eks. om PFAS afsmittes fra solceller), som man på nuværende tidspunkt ikke har tilstrækkeligt kendskab til – hvor langt skal man så gå for at få det belyst?

Håndtering af boremudder

Baggrund

- **Årrække forståelse om ren bentonit,**
- **Baltic Pipe I udskød vurdering,**
- **Nyt vilkår i Baltic II:**
 - **Boremudderprodukter, der anvendes i forbindelse med bygge- og anlægsarbejderne skal være fri for stoffer, der i den aktuelle mængde kan forurene jorden, grundvandet, eller overfladevandet. Dokumentation herfor skal sendes til Miljøstyrelsen senest 3 måneder før det pågældende produkt tages i anvendelse,**
- **35 produkter undersøgt i DHI rapport 16. august 2021, heraf indeholder 3 produkter pesticider,**
- **Supplerende DHI-rapport 22. oktober 2021 - sammendrag af risikovurderinger af boremudderprodukter", hvor er også vurderes ift natur.**
- **Udfordring producenter betragter produktsammensætning som fortroligt,**
- **Nye produkter eller produktsammensætninger kræver nye vurderinger,**
- **Sikring mod overløb fra gruber, beredskabsplan mv**

Tonsvis af PFAS er sprøjtet ned i gas- og oliebrønde i Texas

PLUSMiljø30. marts kl. 14:20

Udfordringer med habitatdirektivet

- Er der gennemført de nødvendige feltundersøgelser,
 - Afvisning af tilstedeværelse af bilag 4 arter alene på grundlag af eksisterende data indeholder risici,
 - Kan skade afvises på "tilstrækkeligt videnskabeligt niveau",
 - Hvis manglende feltundersøgelse må der tages udgangspunkt i worst-case,
 - Afværgeforanstaltninger kan være vanskelige at håndtere
- Er de anvendte metoder generelt anerkendte

Generelle opmærksomhedspunkter til varetagelse af individbeskyttelsen af padder (både bilag IV- og nationalt fredede arter):

- Besigtigelser skal foretages forud for, at der kan meddeles tilladelse.
- Besigtigelser kan kun udelades ved at tillægge en worst case-betragtning, hvor alle arter formodes at forekomme i alle vandhuller, og hvor alle strukturer i landskabet, der ikke er marker i omdrift, antages at være rasteområder. Ved denne betragtning, må ingen potentielle levesteder (rasteområder) påvirkes.
- Indgreb i rasteområder kan kun udføres efter forudgående indsamling og flytning af individer (de juvenile individer er i rasteområdet hele året).
- Opsætning af paddehegn er nødvendigt ved grave-/anlægsarbejde, der foretages i paddernes vandringsruter i paddernes vandringsperiode (artsspecifikke perioder).
- Såfremt paddehegnet afskærer bilag IV-padderne i at vandre mellem deres yngle- og rasteområde, skal de flyttes. Dette forudsætter en dispensation fra Miljøstyrelsen.
- Alle informationer, der skal ligge til grund for en dispensation, skal foreligge forud for at der kan meddeles tilladelse.
- Brædder i kabelgrave (og andre grave) anses som en utilstrækkelig afværgeforanstaltning. Paddehegn er nødvendigt.

Konkret eksempel på udformning af et vilkår

Endrup-Idomlund – Forstærkning af elnettet (400 kV luftledningsanlæg og jordkabler)

Vilkår 9 – Flagermus:

Ved lokaliteter, hvor der topkappes træ under træets hulheder eller fældes et flagermusegnet træ jf. afsnit 11.6.4 i Miljøkonsekvensrapporten, skal der for hvert træ som mister hulheder ske en veteranisering af to øvrige træer. Træerne som veteraniseres skal sikres mod fremtidig fældning. Veteranisering skal foregå i træer, som så vidt muligt ligner de topkappede træer i struktur og størrelse, og der skal skabes det samme antal hulheder og typer af huller/hulheder, som fjernes ved topkapningen/fældning. Træer der skal veteraniseres skal findes i nærområdet, nærmest muligt de topkappede træers placering. Veteraniseringen skal udføres snarest muligt og senest 1/2 år før topkapningen eller fældningen. Den skal udføres i samarbejde med en flagermusekspert og efter retningslinjer beskrevet i artiklen "Flagermus eksperimentet" fra publikation fra Skjoldungernes land; <https://nationalparks skjoldungernesland.dk/media/296447/210470-min-nationalparkmagasin-03-2021-web.pdf>. Senest 2 måneder inden topkapning eller fældning af et flagermusegnet træ skal bygherre fremsende dokumentation for udført veteranisering til Miljøstyrelsen.

Vilkår udformes efter en konkret vurdering fra sag til sag og kan derfor ikke uden videre "genbruges" i andre § 25-tilladelser.

Konkret eksempel på udformning af et vilkår

Endrup-Idomlund – Forstærkning af elnettet (400 kV luftledningsanlæg og jordkabler)

Vilkår 10 – Flagermus:

Ved lokaliteterne F2-20, F3-8 og F3-10, hvor der fældes hhv. 1, 2 og 1 træ, som er vurderet egnede som levesteder for flagermus, skal et tilsvarende antal træer, som så vidt muligt ligner de fældede træer i struktur, størrelse og alder dog uden at være eksisterende yngle- og rasteområde, sikres mod fremtidig fældning. Træerne som sikres, skal være placeret så tæt som muligt på træerne som fældes og i en afstand som på de enkelte lokaliteter ikke overstiger de fundne flagermus aktionsradius. Bygherre skal senest 2 måneder inden fældning af træer, som er vurderet egnede som levesteder for flagermus indsende dokumentation til Miljøstyrelsen for aftaler, der sikrer træer mod fældning. Dokumentation kan fx bestå af skriftlige aftaler med relevante lodsejere.

Vilkår udformes efter en konkret vurdering fra sag til sag og kan derfor ikke uden videre "genbruges" i andre § 25-tilladelser.

Konkret eksempel på udformning af et vilkår

Endrup-Idomlund – Forstærkning af elnettet (400 kV luftledningsanlæg og jordkabler)

Gravearbejde mellem yngleområdet og levesteder for rastende og overvintrende padder:

- Vilkår 20: Ved anlægsarbejde, hvor der graves mindre end 300 meter fra et yngleområde for spidssnudet frø skal det som udgangspunkt undgås at grave i området mellem yngle- og rasteområdet fra 1. februar til 1. november.
- Vilkår 21: A) I områder, hvor der alligevel graves mellem yngle- og rasteområder for spidssnudet frø i perioden 1. februar til 1. november, skal der opstilles paddehegn med tilhørende faldfælder og følgende betingelser skal være opfyldt: Paddehegnet skal stå stramt og uden huller, hvor padderne kan trænge igennem. Vegetationen skal holdes i en maksimum højde på 20 cm på begge sider af hegnet, så padderne ikke kan benytte vegetationen til at kravle ind i området. 29 Der skal nedgraves faldfælder langs hegnet med maksimalt 30 meters mellemrum samt i begge ender af hegnet, hvis hegnets langside er over 60 meter. Faldfælderne (fx en spand) skal graves ned, så kanten flugter med underlaget. I spanden skal lægges en håndstor sten som padderne kan kravle op på. Der skal ligeledes stilles en pind i spanden som andre dyr (ikke padderne) kan benytte til at kravle op af. For at undgå prædation på padder i fælderne, skal der lægges et gitter over fælderne, der forhindrer rovdyrs adgang. Fælderne skal tilses to gange dagligt; inden arbejdet påbegyndes om morgenen samt ved arbejdets ophør om eftermiddagen/aften.
- Vilkår 22: Padderne flyttes til den for dem relevante side af udgravningen (om foråret flyttes de til ynglevandhullets side og om sensommeren/efteråret flyttes de til rastestedets side).

Vilkår udformes efter en konkret vurdering fra sag til sag og kan derfor ikke uden videre "genbruges" i andre § 25-tilladelser.

Udfordringer med vandrammedirektivet

Weser-dommen (ECJ 461/13):

Enhver forringelse af tilstanden for et vandområde skal undgås, medmindre der indrømmes en fravigelse. Medlemsstaten er således forpligtet til at nægte at godkende et projekt, såfremt det kan medføre en forringelse af tilstanden for et berørt **overfladevandområde** eller indebærer risiko for, at der ikke opnås god tilstand.

Der foreligger en forringelse af overfladevandsområdets økologiske tilstand, når **mindst et af kvalitetselementerne falder et niveau**, uanset at dette ikke medfører, at hele vandområdet rykker en tilstandsklasse ned

Er det kvalitetselement, der påvirkes, i den laveste klasse udgør enhver yderligere forringelse af dette element en forringelse.

Detmold-dommen (ECJ 535/18):

Der foreligger en forringelse af en **grundvandsforekomst** kemiske tilstand ved overskridelse af en fastsat kravværdi (EU grundvandskvalitetskrav eller national tærskelværdi) Er kravværdien for et stof allerede overskredet er enhver yderligere forurening med dette stof en forringelse

Vurderingen af om et projekt indebærer forringelse eller ikke, skal gennemføres, **før der træffes afgørelse om et projekt**

Denne vurdering skal fremgå af miljøvurderingsrapporten. Undladelse er en væsentlig retlig mangel, der leder til ugyldighed.

Mere viden om miljøvurdering

- Vejledning til miljøvurdering af både konkrete projekter og planer og programmer findes her: <https://mim.dk/nyheder/faglige-nyheder/2023/september/vejledninger-til-miljoevurderingsloven>
- Miljøstyrelsens vejledende udtalelser findes her: <https://mst.dk/erhverv/rig-natur/miljoevurdering/vejledning-vedroerende-fortolkning-af-miljoevurderingsloven>
- Find flere og nyere afgørelser fra Miljø- og Fødevarerklagenævnet her: <https://mfkn.naevneneshus.dk/>
- Hvis I ikke finder svar på spørgsmålet her, kan I henvende jer til VE-rejseholdet på ve-rejseholdet@ens.dk
- [Introduktion til EA Hub](#)

Må dispensation fra artsfredningsbekendtgørelsen antages at være en væsentlig miljøpåvirkning?

Behovet for dispensation fra forbuddene i artsfredningsbekendtgørelsens § 10, stk. 1, nr. 1 (*forbud mod indfangning*), og § 11, stk. 1 (*forbud mod opbevaring og transport*), vil som **udgangspunkt** udløse krav om miljøkonsekvensvurdering.

Tilstedeværelse af arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV, og dermed af habitatdirektivets strenge artsbeskyttelse, vil i det omfang anlægsprojektet antages at kunne forstyrre arterne væsentligt, føre til VVM-pligt

Miljø- og Fødevarerklagenævnet

Der er tale om fravigelse af en EU-beskyttelsesnorm

Det følger af EU-domstolens retspraksis, at fravigelser af kravene i habitatdirektivets artikel 12 og 13 ifølge deres karakter må betragtes som «væsentlige»

Bilag IV-arter er underlagt en streng beskyttelse

Indfangning og genudsætning af bilag IV-arter kan have væsentlige indvirkninger på habitatdirektivets målsætninger